

РОЗРОБКА ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ СХЕМИ ЛАБОРАТОРНОГО СТЕНДУ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНИХ СИСТЕМ НА ОСНОВІ ДВИГУНА ПОСТІЙНОГО СТРУМУ З НЕЗАЛЕЖНИМ ЗБУДЖЕННЯМ

Ковбаса С.М., к.т.н.; Приступа Д.Л.,Воронко А.Б., магістранти;
кафедра автоматизації електромеханічних систем та електропривода

Двигун постійного струму (ДПС) поступово витісняється з промислового застосування більш простим та надійним асинхронним двигуном. Разом з тим, простота рівнянь, якими описується ДПС, робить його зручним для використання в якості типового прикладу при вивченні замкнутих систем керування координатами електроприводу.

Силові перетворювальні пристрої для ДПС та елементна база керуючих пристроїв постійно вдосконалювались можна виділити наступні етапи розвитку силових перетворювачів:

- Електромашинні перетворювачі (системи "генератор - двигун", "електромашинний підсилювач - двигун");
- Магнітні підсилювачі;
- Ртутні випрямлячі та перетворювачі на електровакуумних приладах;
- Тиристорні перетворювачі;
- Перетворювачі на транзисторах.

Одним із найсучасніших силових перетворювачів є широтно – імпульсний перетворювач на IGBT транзисторах. Для побудови керуючих пристроїв застосовують мікропроцесорні системи з використанням цифрових сигнальних процесорів (ЦСП). За останні декілька років інтеграція силової електроніки і керуючих мікропроцесорних пристроїв перейшла на якісно новий рівень. Необхідний рівень підготовки фахівців обов'язково включає в себе ознайомлення з сучасними системами керування на базі мікропроцесорних систем та сучасної силової електроніки, тому модернізація та оновлення матеріально-технічної бази лабораторій профільних кафедр є актуальною задачею.

Розглядаючи систему керування двигуном постійного струму з незалежним збудження, можна підрозділити її на дві основні складові: керуючий пристрій, як правило це цифровий контролер, який безпосередньо виконує розрахунок алгоритму керування двигуном в реальному масштабі часу, і силову частину, яка перетворює напругу мережі живлення в задану напругу якоря ДПС з НЗ, що формується згідно алгоритму керування. На рис.1 представлена функціональна схема лабораторного стенду [1], який фактично повторює структуру сучасного електроприводу постійного струму. Стенд розроблено для виконання експериментальних досліджень алгоритмів керування координатами ДПС, як в учбовому процесі, так і при виконанні магістерських та кандидатських дисертацій.

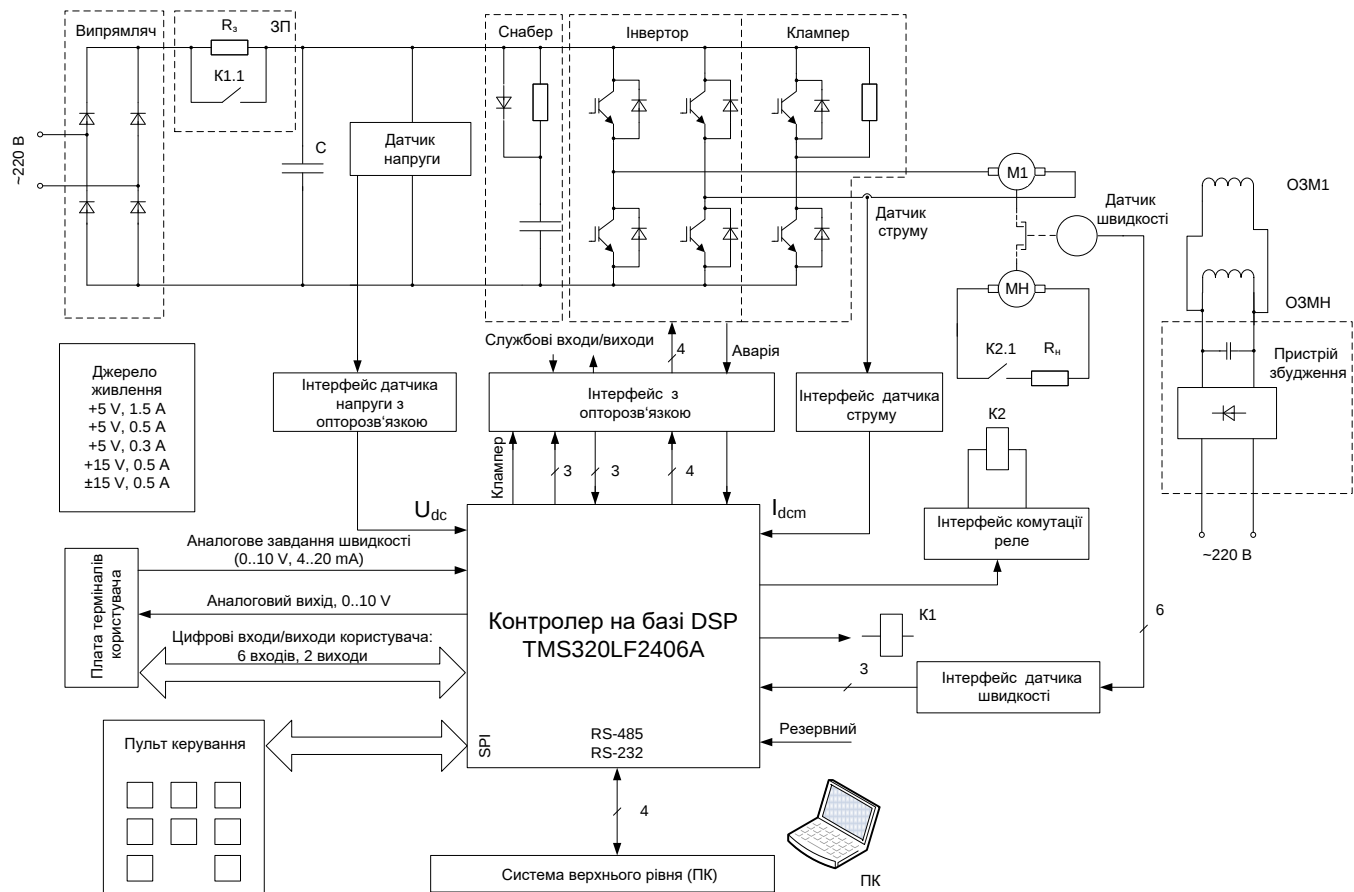

Рис. 1 Функціональна схема лабораторного станду

Розроблений стенд включає наступні функціональні блоки.

Силова частина. До її складу входять: випрямляч, ланка постійного струму з клампером, снабер, інвертор, зарядний пристрій, а також датчики струму якоря та напруги у ланці постійного струму.

Керуючий контролер, що призначений для отримання завдання на відпрацювання моменту, швидкості, кутового положення, розрахунок ШІМ та видача імпульсів керування ключами, реалізація захисних функцій, а також загальне керування схемою.

Схеми узгодження сигналів керуючої та силової частини. Ці схеми повинні здійснювати гальванічну розв'язку силових кіл та кіл керування, що забезпечує більш високу завадостійкість системи керування і є необхідним для захисту системи керування при аварійних ситуаціях в силовій частині.

Інтерфейс користувача. До нього відносяться: сигнали дискретного і аналогового вводу/виводу, пульт керування, що забезпечує введення параметрів в систему, вивід інформації про стан системи, значеннях змінних, а також сигналізацію помилок, аварійних ситуацій.

Джерело живлення. До джерела живлення ставляться високі вимоги відносно стабільності вихідної напруги, а також стійкості роботи при порушенні режиму роботи мережі живлення.

Визначивши загальний склад ЕП постійного струму, розглянемо більш детальніше функціональні блоки силової частини.

Силовий випрямляч перетворює змінну напругу мережі живлення в постійну напругу в ланці постійного струму.

Датчик напруги призначений для отримання значення напруги у ланці постійного струму, що використовується при розрахунку заданої керуючої напруги двигуна, та реалізації захисту від перевищення/пониження напруги.

Зарядний пристрій (ЗП), або коло плавного заряду ємності випрямляча складається із зарядного реле і стандартного резистору або терморезистору з позитивним температурним коефіцієнтом.

Ємність (С) фільтра силового випрямляча набирається паралельним ввімкненням електролітичних конденсаторів.

Клампер призначений для розсіювання енергії, що отримується від двигуна в генераторних режимах. Реалізований з допомогою одного із ключів інвертора та додаткового зовнішнього резистору.

Снабер слугує для усунення високочастотних стрибків напруги, що виникають при комутації силових ключів.

Гальванічно розв'язаний датчик струму призначений для організації зворотного зв'язку по струму якоря, а також максимального струмового захисту.

Інвертор перетворює постійну напругу ланки постійного струму в напругу якоря ДПС.

Драйвер інвертора призначений для перетворення логічних сигналів керування ключами в імпульси напруги, що забезпечують надійну роботу транзисторів інвертора в ключовому режимі.

Стенд виготовлено на кафедрі автоматизації електромеханічних систем та електроприводу та виконано його тестування в режимах регулювання моменту та кутової швидкості [2]. Стенд дозволяє досліджувати статичні та динамічні характеристики замкнутих систем керування ДПС, знімати графіки перехідних процесів в реальному масштабі часу, що дозволяє підвищити ефективність засвоєння матеріалу студентами.

Висновки. Представлено результати розробки нового лабораторного стенду для дослідження процесів керування механічними координатами в сучасних електромеханічних системах на основі ДПС з НЗ, виконаного з використанням сучасної цифрової електроніки та цифрових сигнальних процесорів. Розроблений стенд, завдяки можливості перепрограмування ЦСП, дозволяє виконувати дослідження як існуючих, так і нових алгоритмів керування.

Перелік посилань

1. Приступа Д.Л., Розробка контуру регулювання струму для лабораторного стенду по дослідженню електромеханічних систем на основі двигуна постійного струму з незалежним збудженням// Бакалаврська робота, НТУУ "КПІ", 2009, 81с.
2. Ковбаса С.М., Приступа Д.Л., Воронко А.Б., Результати експериментального тестування алгоритму регулювання швидкості двигуна постійного струму з незалежним збудженням// Публікації, НТУУ "КПІ".